

Asia: VN/7020/2024

Lausuntopyyntö tekoäly- ja tekijänoikeuspienryhmien loppuraporteista

1. Täydentäviä huomioita pienryhmien laatimiin loppuraportteihin

Onko pienryhmä 1: Tekoäly luovassa työssä loppuraportin sisältöön täydennettävää oman toimialasi osalta?

-

Onko pienryhmä 2: Teknologia loppuraportin sisältöön täydennettävää oman toimialasi osalta?

-

Onko pienryhmä 3: Oikeudelliset kysymykset loppuraportin sisältöön täydennettävää oman toimialasi osalta?

-

2.1 TOIMENPITEET

1. Kannatanko esitettyjä toimenpiteitä?

Arkistoyhdistys kannattaa sitä, että EU:n komission tekoälytoimisto ja muut EU-tason toimijat luovat eurooppalaiset ja kansainväliset standardit sekä käytänne- ja soveltamisohjeet.

Tekijänoikeudellisesti relevanttien aineistojen käyttöä esimerkiksi tekoälyn kouluttamisessa ja kielimallien rakentamisessa ei tule ratkaista kansallisella sopimuslissenssisäännöksellä. On tärkeää, että tekoälyä säädellään unionin laajuisesti yhtenäisellä lainsäädännöllä.

Kansallisen lain rajoitusssäännöstä tekstin- ja tiedonlouhinnasta ei tule kaventaa tai muuttaa sopimuslissenssisäännökseksi. Kansallista sääntelyä ei tule tehdä myöskään generatiivisen tekoälymallin koulutusdatan osalta. Tekoällysäädös nimenomaisesti kieltää tekoällysäädöksestä poikkeavan rajoittavan kansallisen sääntelyn.

Nykyisen lainsäädännön tarjoamat mahdollisuudet kulttuuriperintöorganisaatiolle tulisi jatkossakin turvata, eikä kulttuuriperintöaineistojen tutkimuskäyttöä saa rajoittaa kansallisella lainsäädännöllä. Suomeen ei tule muodostaa tiukempaa lainsäädäntöä kuin mihin tekoälyasetus ohjaa. Sopimuslissenssin säätäminen Suomessa synnyttäisi EU-tasolla monitahoisia ongelmia, ja se olisi

DSM-direktiivin tiedonlouhintaa koskevan sääntelyn vastaista. Sopimuslisenssi myös asettaisi suomalaiset toimijat toimivat eri asemaan suhteessa muihin EU-maihin, joten muutos vaikuttaisi haitallisesti tekoälytutkimuksen tekemiseen Suomessa ja veisi tekoälymalleja ja -järjestelmiä kehittävät yritykset muihin maihin.

2. Onko jokin toimenpide mielestäsi toista tärkeämpi?

Tärkeintä on yhtenäinen oikeudellinen EU-tasoinen kehys suhteessa tekoälyyn.

Tärkein toimenpide on Euroopan-tasoiset ja kansainväliset standardit sekä käytänne- ja soveltamisohjeet. EU-tasoinen sääntely mahdollistaa tekoälymallien ja tekoälyjärjestelmien tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatiot. Suomen tulee välttää kansallisesta lainsäädännöstä johtuvia uusia poikkeuksia.

3. Millä tavalla katsot, että toimenpiteet tulisi toteuttaa?

Tekoälyyn liittyvä sääntely, standardit, käytänne- ja soveltamisohjeet sekä tekoälyyn liittyvä tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittäminen tulee tehdä kansainvälisenä yhteistyönä ja EU-tasolla, ei kansallisilla modifikaatioilla.

2.2 KOULUTUS- JA TIEDOTUS

1. Kannatatko esitettyjä toimenpiteitä koulutukseen ja tiedotukseen liittyen?

Arkistoyhdistys kannattaa tekoälyyn liittyvää tiedotusta ja koulutusta.

Tekoälyyn liittyvät pelisäännöt sekä käytänne- ja soveltamisohjeet tulee tehdä kansainvälisenä yhteistyönä ja EU-tasolla.

Tekoälyn ja tekijänoikeuden leikkauspinnassa kuvailutietojen ja erilaisten tunnisteiden rooli on merkittävä, ja näiden osalta selkeiden käytänteiden luominen on erittäin tärkeää. Kulttuuriperintöorganisaatioilla on merkittävää osaamista kuvailu- ja tunnistekäytännöistä, ja sitä osaamista olisi hyvä hyödyntää tässäkin yhteydessä.

2. Onko jokin ehdotettu teema mielestäsi toista tärkeämpi?

Viittamme vastaukseen yllä kohdassa 1.

3. Millä tavalla katsot, että koulutus ja tiedotus tulisi toteuttaa?

Kulttuuriperintöorganisaatioiden rooli suhteessa tutkimukseen tulee turvata. Laadukkaalla tietoaineistolla on suora vaikutus tutkimukseen ja sen laatuun, ja sitä kautta myös koulutuksen tasoon. Kulttuuriperintöorganisaatioilla on merkittävää osaamista metadata- ja tunnistekäytännöistä, ja sitä osaamista olisi hyvä hyödyntää tässäkin yhteydessä.

2.3 SELVITYKSET

1. Kannatatko esitettyjä aiheita selvitettäväksi?

Arkistoyhdistys kannattaa esitettyjen aiheiden selvitystä.

On tärkeää huomioida selvityksissä se, että tekoälytutkimusta koskee eri lainsäädäntö kuin kaupallista toimintaa.

2. Onko jokin selvityksen aihe mielestäsi toista tärkeämpi?

Laadukkaiden datasettien kriteerien selvittäminen on tärkeää tekoälyn opetusaineistojen puutteiden ja vinoumien tunnistamiseksi ja ehkäisemiseksi.

3. Millä tavalla katsot, että selvitykset tulisi toteuttaa?

Olennaista on, että tiedeyhteisö, kulttuuriperintösektori, muut datavarantoja hallinnoivat julkiset toimijat ja myös kotimaiset kaupalliset tekoälykehittäjät osallistuvat selvityksiin, jottei asiaa tarkastella pääsääntöisesti oikeudenhaltijoiden ja tekijänoikeusjärjestöjen näkökulmasta. Tulisi olla löytää menetelmät ja reunaehdot ratkaisuille, joilla turvataan suomalaisen tutkimuksen ja tekoälykehittämisen toimintaedellytykset ja kilpailukyky sekä tiedeyhteisössä hyväksytyt avoimen tieteen periaatteet.

Selvityksissä tulee tarkastella erikseen tutkimuksessa tehtävää ja kaupallista tekoälykehittämistä.

3. Lopuksi

Muita huomioita pienryhmien laatiin loppuraportteihin ja niissä esitettyihin suosituksiin?

Pienryhmissä oikeudenhaltijat ja tekijänoikeusjärjestöt olivat erittäin kattavasti edustettuina, mikä vaikutti olennaisesti ryhmien loppuraportteihin.

Jatkokeskustelu olisi tärkeää laajentaa myös kattavasti tiedeyhteisöön, kulttuuriperintösektorille ja muille datavarantoja hallinnoiville julkisille toimijoille, sekä myös kaupallisiin tekoäly-toimijoihin. Näin varmistetaan mahdollisimman laaja-alainen ja tasapainoinen ymmärrys tekoälystä, sen kehittämisen tämänhetkistä menetelmistä ja siitä, välittyvätkö alkuperäiset tekstit ja kuvat tekijänoikeudellisesti relevantisti kielimallien kautta yleisölle.

Eri ratkaisuvaihtoehtojen ja niihin liittyvien riskien tarkastelu pitää tehdä kaikkia osapuolia kuunnellen. Tekoälyllä on laaja-alaiset vaikutukset koko yhteiskuntaan, tieteen ja tutkimuksen kilpailukykyyn sekä eurooppalaiseen suvereniteettiin globaalissa kilpailussa, joten sen reunaehtojen määrittäminen ei voi olla ainoastaan oikeudenhaltijoiden ja tekijänoikeusjärjestöjen tehtävä.

Mieto Johanna

